Anul al 57-lea
10 Pagini

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

EXEMPLARUL { In România 3 lei
In străinătate 6 lei
Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării Dir. G-le P. T. T. Nr. 24.404/939

Nr. 231 Vineri 23 August 1940
10 Pagini
P IIII

ABONAMENTE
IN ȚARA
Lei 200 pe 3 luni
Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80
In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE
IN ȚARA
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CĂLĂTORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
și UNIV. LITERAR câte 220 lei
UNIV.-SPORT 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar: „UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

DIRECTOR
ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

CARACTERUL CURAT ROMÂNESC AL JUDEȚULUI ARAD

II. MELLÉKLET.

„Aradvármegye és Arad szab. kir. város népoktatásügye 1885—1910" cz. műhöz.

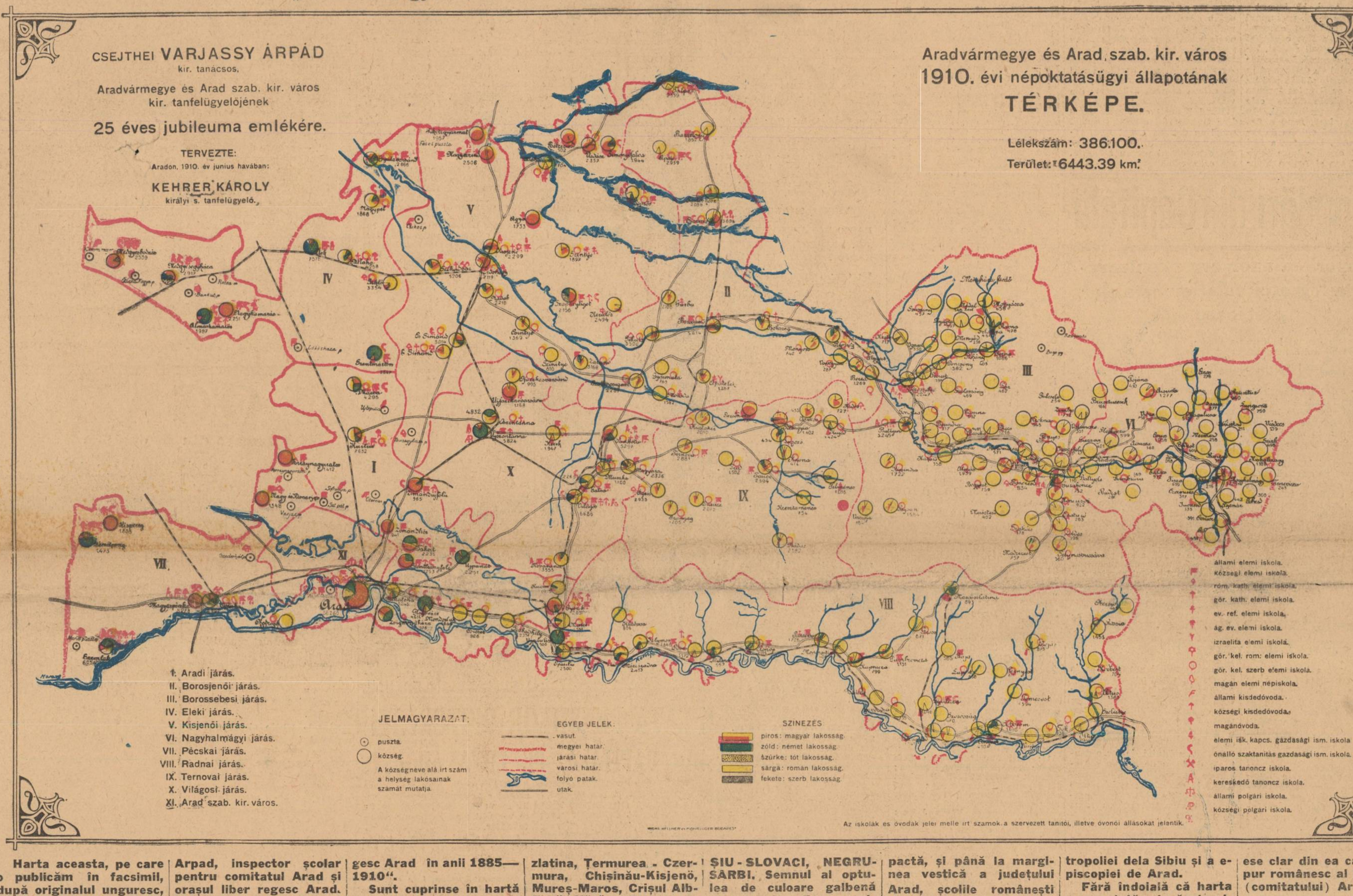
CSEJTHEI VARJASSY ÁRPÁD
kir. tanácsos,
Aradvármegye és Arad szab. kir. város
kir. tanfelügyelőjének
25 éves jubileuma emlékére.
TERVEZTE:
Aradon, 1910. év junius havában:
KEHRER KÁROLY
királyi s. tanfelügyelő.
Aradvármegye és Arad szab. kir. város
1910. évi népoktatásügyi állapotának
TÉRKÉPE.
Lélekszám: 386.100.
Terület: 6443.39 km².
I. Aradi járás.
II. Borosjenői járás.
III. Borossebesi járás.
IV. Eleki járás.
V. Kisjenői járás.
VI. Nagyhalmágyi járás.
VII. Pécskai járás.
VIII. Radnai járás.
IX. Ternovai járás.
X. Világosi járás.
XI. Arad szab. kir. város.
JELMAGYARAZAT:
puszta.
község.
A község neve alá irt szám a helység lakósainak számát mutatja.
EGYEB JELEK:
vasut.
megyei hatar.
járási hatar.
varosi hatar.
folyó patak.
utak.
SZINEZÉS:
piros: magyar lakosság.
zöld: német lakosság.
szürke: tót lakosság.
sárga: roman lakosság.
fekete: szerb lakosság.
állami elemi iskola.
községi elemi iskola.
róm. kath. elemi iskola.
gör. kath. elemi iskola.
ev. ref. elemi iskola.
ág. ev. elemi iskola.
izraelita elemi iskola.
gör. kel. rom. elemi iskola.
gör. kel. szerb elemi iskola.
magán elemi népiskola.
állami kisdedóvoda.
községi kisdedóvoda.
magánóvoda.
elemi isk. kapcs. gazdasági ism. iskola
önálló szaktanitás gazdasági ism. iskola.
iparos tanoncz iskola.
kereskedő tanoncz iskola.
állami polgári iskola.
községi polgári iskola.
Az iskolák és óvodák jelei mellé irt számok a szervezett tanitói, illetve óvónői állásokat jelentik.
Arad

Harta aceasta, pe care o publicăm în facsimil, după originalul unguresc, a fost editată în luna lunie, anul 1910, la Arad, de către inspectorul școlar ungur, pe acea vreme, Kehrer Károly, cu prilejul jubileului de 25 ani în învățământ al consilierului regal Csejthei Varjassy Arpad, inspector școlar pentru comitatul Arad și orașul liber regesc Arad. Ea poartă titlul: „Harta situației învățământului pe anul 1910 din comitatul Arad și orașul liber regesc Arad" și era o anexă a lucrării: „Instrucția publică din comitatul Arad și orașul liber regesc Arad în anii 1885—1910".

Sunt cuprinse în hartă toate orașele, comunele și satele din județ, toate purtând numirile vechi românești, însă în limba maghiară, ca de pildă: Șoimuș-Selymos, Lugu-zău-Lugozó, Bodești-Bogyesd, Slatina - Marosszlatina, Țermurea - Czermura, Chișinău-Kisjenö, Mureș-Maros, Crișul Alb-Fehër-Körős, etc.

Procentul populației din fiecare localitate este arătat în culorile respective. Astfel, GALBEN-ROMÂNI, ROȘU - UNGURI, VERDE-GERMANI, CENUȘIU - SLOVACI, NEGRU-SÂRBI. Semnul al optulea de culoare galbenă din tabela din marginea din dreapta arată școlile primare românești. Se poate vedea că din cel mai sărăcăcios sat dela poalele munților Apuseni, unde massa de români e absolut compactă, și până la marginea vestică a județului Arad, școlile românești figurează în fiecare sat și oraș. Aceste școli românești de religie ortodoxă (greco-orientală) se întrețineau din contribuția locuitorilor și cu oarecari subvenții din partea mitropoliei dela Sibiu și a episcopiei de Arad.

Fără îndoială că harta nu prezintă adevărata situație a elementului românesc, care și în localitățile de vest forma pe atunci majoritatea absolută a populației românești, dar chiar ținând seama de autorul ei, reese clar din ea caracterul pur românesc al județului (comitatului) Arad.

Semnul cu steguleț roșu din capul coloanei din dreapta reprezintă școlile maghiare de stat, pe care guvernul dela Budapesta le-a înființat în satele românești.

TRANSILVANIA ROMÂNEASCĂ

UN PROECT MAGHIAR DIN 1920 ȘI O MĂRTURIE GERMANĂ

In nota VIII-a ungară a delegației ungare din 14 Ianuarie 1920, se spune că această delegație a întocmit un proect pe care l-a pus la dispoziția Conferinței păcii, bazat pe o împărțire a Transilvaniei în patru teritorii, după limba locuitorilor, și anume:

1) Teritor cu majoritate maghiară;

2) Teritor cu majoritate română;

3) Teritor șvab, sau saxon (sas);

4) Teritorii mixte: a) sași, sau șvabi și români; b) maghiari și români.

Această împărțire a Transilvaniei în teritorii după limba vorbită de majoritatea locuitorilor nu corespunde situației reale etnice și linguistice. Intreg teritoriul Transilvaniei are majoritate covârșitoare română și limba română este vorbită aproape pretutindeni. Când Dieta din Cluj, în anul 1842, a voit să introducă forțat limba maghiară în Transilvania, ca limbă oficială obligatorie, pastorul sas, Stefan Roth, într'o broșură tipărită la Brașov sub titlul „Der Sprach Kampf in Siebenbürgen" (Războiul limbilor în Transilvania) scria:

„Zadarnic pretind acești domni din Dieta dela Cluj să dea Transilvaniei o limbă oficială obligatorie pentru toți; zadarnic caută ei să voteze legi spre a ajunge la acest rezultat, legănându-se cu iluzia că fac o operă meritorie. Ei greșesc, căci Transilvania n'are nevoie de o limbă impusă de voința Dietei. Ea are, cum a avut totdeauna, o limbă a ei; o limbă pe care locuitorii acestei țări o înțeleg. ACEASTA NU E NICI GERMANA, NICI UNGARA, CI ROMANA, PE CARE TOȚI O ȘTIU FARA S'O FI INVAȚAT, ORI DE CATE ORI DOUA PERSOANE SE INTALNESC ȘI DACA NU POT SA SE ÎNȚELEAGA IN LIMBA LOR, ROMANUL APARE IMEDIAT SPRE A SERVI DE INTERPRET. TOATA LUMEA ȘTIE ROMANEȘTE".

Teritor cu majoritate maghiară nu există în Transilvania. Există însă un teritor cu majoritatea formată din secui în sud-estul Transilvaniei (jud. Trei Scaune, Ciuc și Odorhei), pe care însă nu-l pomenește memoriul delegațiunei ungare de pace din 1920, cu toată că aceeași delegație, în nota nr. I, afirmă că pe o hartă etnografică maghiară dresată pe scara de 1:300.000, pusă la dispoziția Consilului Suprem, se remarcă „massa compactă a secuilor în ținuturile dela Est".

Apoi, în nota VIII (anexa 3) se împarte Transilvania în trei teritorii diferite din punct de vedere etnic și anume:

„1) Teritor dominat de maghiari. Tinutul secuiesc.

2) Teritorii locuite de o populație mixtă;

3) Teritor locuit mai ales de români".

Dacă stabilim o comparație între teritoriile Transilvaniei „după limba locuitorilor" și cele după criterium etnic stabilite de aceeași delegație ungară, constatăm următoarele deosebiri, omisiuni și confuziuni:

1) Pe când în repartiția teritoriilor Transilvaniei după limbă vorbită, ținutul secuesc nu este menționat, în repartiția teritoriilor Transilvaniei după criteriul etnic este trecut ținutul secuilor (Terre Sicules), ca un „teritor dominat de maghiari".

2) Pe când în repartiția teritoriilor în Transilvania după limba vorbită este trecut la punctul 3 un „teritor șvab sau saxon", în reparti-

(Continuare in pag. 2-a)

BLOCADA

Un an se împlinește, peste câteva zile, dela începutul războiului, în care timp s'au produs atâtea schimbări de situații și de metode, în cât, recitind afirmațiile experților ori profețiile inițiaților, se poate vedea că mersul evenimentelor n'a ținut seama de dictonul: „Istoria se repetă".

Nu e numai vorba de previziuni, mai mult literare decât tehnice, cum este aceea a d-lui Winston Spencer Churchil care, în Septembrie 1924, scria în Pall Mall Magazine: „Nu s'ar putea găsi o bombă, nu mai mare ca o portocală, care să poseadă puterea secretă de a distruge un întreg bloc de case, sau chiar să concentreze în ea puterea unei tone de explosiv și să distrugă dintr'o singură lovitură un oraș întreg?"

Prevederea primului ministru de azi al Marei Britanii, că pe calea unei distrugeri totale a adversarilor — indiferent de mijloace—„cercetările militare progresează fără milă", era înregistrată ca un „non sens" de experții militari americani Dupuy și Eliott.

Impresionante erau în deosebi cifrele pe baza cărora statisticianii aliați, arătând nevoile aprovizionării Germanei, dovedeau negru pe alb că blocada împotriva Reich-ului era una din cele mai sigure arme și o revistă franceză de serioasă documentare, „Le Mois", considera drept o lăudăroșenie — „rodomontade" — a d-lui Hitler, declarația dela Nurenberg „Europa să înmormânteze, ca o armă inutilă, speranța de a găsi o Germanie sensibilă unei blocade".

La 17 August, ca răspuns blocadei decretată de Anglia, tare pe flota ce-i creiase reputația de stăpână a mărilor și oceanelor, lumea a înregistrat declarația făcută de Germania pentru declararea blocadei totale a insulelor britanice.

Blocada engleză prevedea împiedecarea transporturilor către Germania din țările tropicale, din țările scandinave, din Olanda, Belgia, din țările baltice și din Balcani.

Rezultatele luptelor din acest an, memorabil în istoria răsboaelor, a întors efectele blocadei împotriva inițiatoarei și nota oficioasă germană precizează, în ce privește circulația în spațiul maritim ce se întinde în jurul Angliei, că „nu mai există deloc activitate comercială în el, date fiind operațiunile desfășurate

(Continuare in pag. 2-a)

ORAȘUL ARAD LA 1774 ȘI AZI

In ANUARUL ȘCOLII MEDII (civile) „IOSIF VULCAN" din Arad pe anul școlar 1920-1921, publicat de Victor Babescu, *director, în editura Tipografiei Diecezana, găsim sub titlul „ORAȘUL ARAD LA ANUL 1774 ȘI AZI" articolul de mai jos, pe care îl reproducem în întregime și asupra căruia atragem atențiunea cititorilor noștri, date fiind importantele date ce le cuprinde.*

Iată cuprinsul articolului:

Antanta, cu ocaziunea unei discuții asupra aparținerii unui oraș mai mare (Bratislava), și întru stabilirea naționalității băștinașilor locuitori din acel oraș, s'a folosit de probatul mijloc istoric și etnografic: a cercetat cimitirul, inscripțiile de aici.

Sunt din aceea generație, care odinioară, ca copii, își trecea jocurile, sbenguirile în cimitirul vechiu din Arad, printre crucile putrede și roase de vremuri. Bine îmi aduc aminte, că inscripțiile erau în limba românească, nemțească și sârbească, — aproape fără excepție. Durere, aceste documente au dispărut prin organizarea, renovarea orașului. Singura capelă a familiei Schuller a rămas, cu inscripția în limba germană, de pe la începutul veacului XIX.

Ca fiu al orașului Arad, am avut interes permanent pentru trecutul locului meu natal, cunoscând băștinașele familii de aici.

Imi aduc aminte de vechea clădire a magistratului, de monumentul Sf-tei Treimi, de casele joase, pitulate, în locul cărora se ridică azi palatul Neumann și palatul Acsev. De vechii civi, cari își aveau aici boltele, atelierele lor. Au dispărut și aceștia.

In curs de 40 ani, școala statului maghiar a crescut o nouă generație, care generație, cu numele ei maghiarizat, a falsificat întreg orașul Arad, dar îndeosebi exteriorul acestuia.

Prin articolașul de față nu urmăresc alt scop, decât să insemnez obiectiv, ceeace se poate observa azi — pentru a tinde câteva date aceluia, care se va ocupa cândva mai pe larg de istoria orașului Arad.

Frunzăresc adeseori opul eruditului minorit din Arad, Lakatos Otto, Arad város története, 1881 (Istoria orașului Arad, 1881) și am dat peste pagini, mult prețioase nouă, drept documente întru stabilirea naționalității vechilor locuitori ai orașului Arad. Reproduc următoarele din suscitatul op. volum II, pagina 221:

„Arad kamarai mezöváros káztulajdonos polgárainak névsora" (Registrul proprietarilor de casă al cetățenilor din orașul de cameră Arad).

Ce dovedește acest „Registru" al locuitorilor băștinași din Arad? Aceea, că dintre locuitorii proprietari de casă din Arad, românii erau în majoritate și, că la anul 1774, dintre 954 locuitori, procentul după naționalitate era următorul:

Români (proprietari de case) 575 60.3%.

(Continuare in pag. 2-a)

IN CORPUL ZIARULUI:

PUNEREA IN APLICARE A NOULUI COD COMERCIAL.

CUM DECURG LUCRARILE DELEGAȚIILOR ROMÂNA-BULGARA, LA CRAIOVA.

ADMINISTRAREA BUNURILOR PERSOANELOR STABILITE IN TERITORIILE EVACUATE.
— Textul decretului-lege și al expunerii de motive —

MOBILIZAREA ECONOMICA A NAȚIUNII PENTRU INCADRAREA INTR'O VIAȚA NOUA.
— Expunerea d-lui ministru Gh. Leon —